

EKONOMSKI ASPEKT GLOBALIZACIJE II

GEOGRAFSKE OSNOVE GLOBALIZACIJE

5. PREDAVANJE

Izv. prof. dr. sc. Jelena Lončar

ISHODI UČENJA

- Shvatiti i znati usporediti države svijeta prema stupnju gospodarskog razvoja.
- Usporediti države trijade (trojstva), analizirati i tumačiti temelje njihove ekonomske moći na globalnoj razini.
- Znati objasniti važnost transnacionalnih kompanija kao jednog od nosioca globalizacije.
- Istražiti i objasniti tipove i uzroke nastanka te važnost regionalnih ekonomskih integracija.
- Razumjeti važnost suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija kao primarnih čimbenika za širenje procesa globalizacije.

Multinacionalne kompanije (MNC)

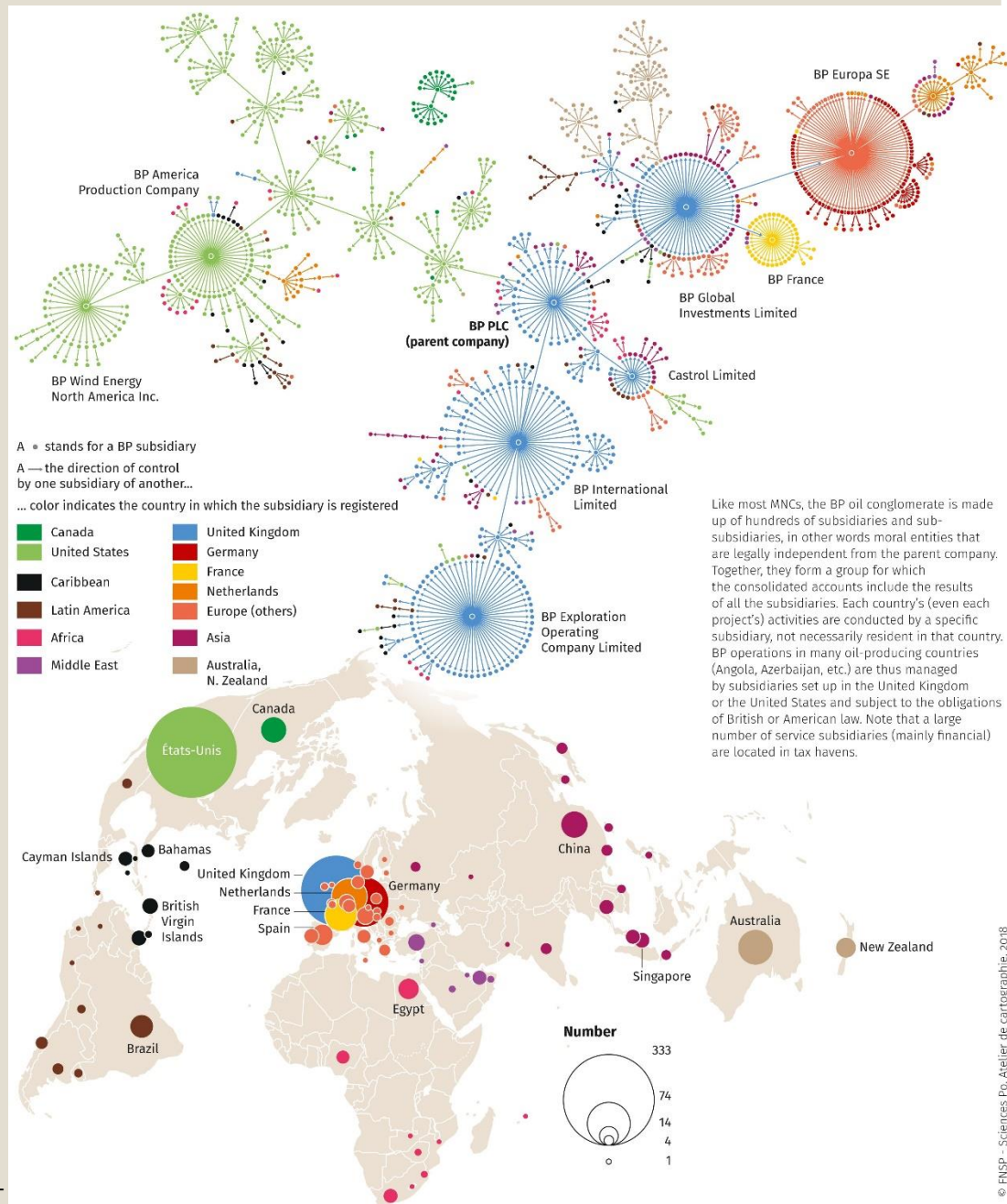
- MNC - velika korporacija s podružnicama u više država s različitim pravnim sustavima i različitim sustavima ekonomske politike.
- Podružnice u svakoj državi djeluju kao domaća poduzeća, podliježući pravnim propisima te zemlje, ali su svojom poslovnom politikom vezane za središnjicu korporacije.
- Struktura vlasničkih udjela u korporaciji može biti vrlo različita.
- Za „nacionalnu“ pripadnost kompanije obično se koristi lokacija središnjice.
- MNC - međunarodni sustav prilagođen obavljanju velikih poslovnih operacija u više država.
- Nema status i ograničenja strane tvrtke - time postiže veću međunarodnu konkurentnost.
- Generalno MNC dobiva goleme mogućnosti biranja lokacija za odvijanje pojedinih proizvodnih aktivnosti i poslovnih transakcija prema kriteriju najnižih troškova.

Primjer širenja British Petroliuma (BP)

- Iako primarno britanska tvrtka, danas BP ima svoje podružnice u svim dijelovima svijeta, najviše u Europi.
- Ukupno postoji 333 podružnice ove tvrtke u svijetu.

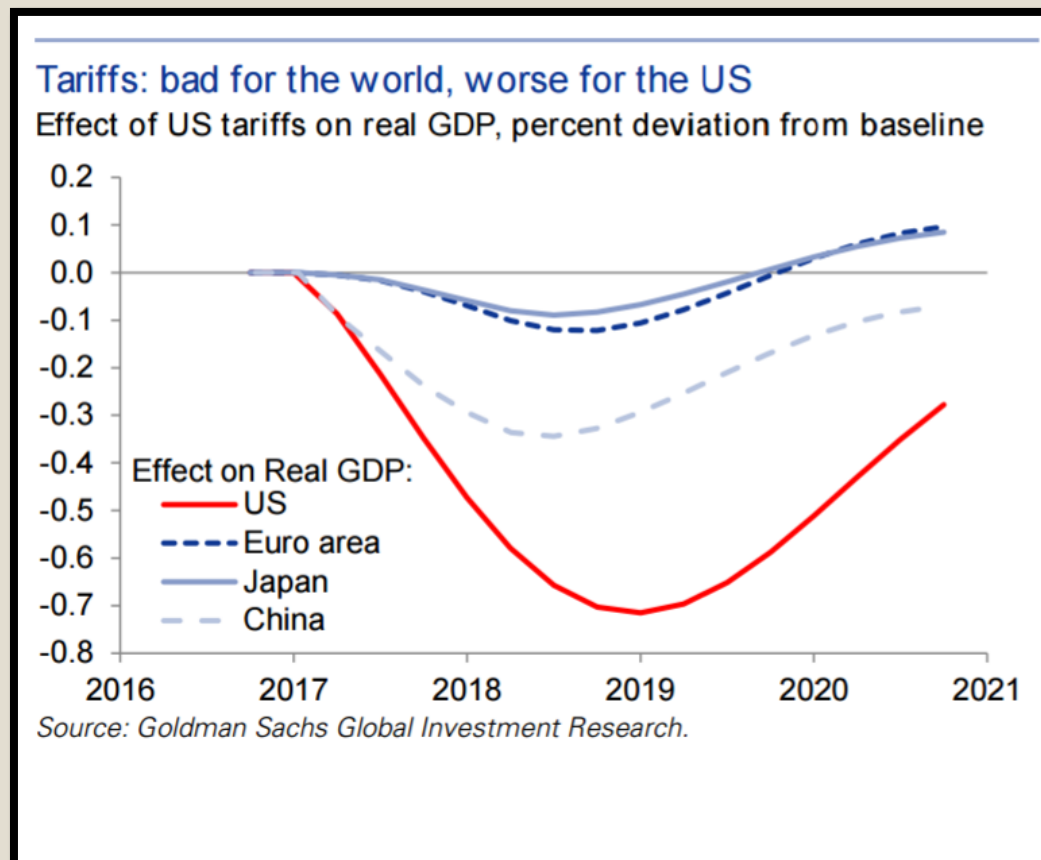
Sl. 1. Podružnice BP-a u svijetu, 2018.

Izvor: espace-mondial-atlas.sciencespo.fr/en/topic-strategies-of-transnational-actors/map-3C23-EN-web-of-bp-oil-subsidiaries-2013.html

OGRANIČENJA U POSLOVANJU TVRTKI

- Uvođenje carina loše se odražava na poslovanje.
- Na području SAD-a, EU, Japana i Kine carine koje uvodi SAD dovode do pada realnog BDP-a.
- Najviše je od 2016. - 2020. time pogođen sam SAD.

Sl. 2. Utjecaj tarifa na BDP, 2016. – 2021.

Izvor: <https://www.marketwatch.com/story/goldman-sachs-warns-investors-to-brace-for-a-looming-trade-war-with-china-2017-02-09>

SAD vs. Kina

- Početkom 2018. g. započete su trgovinske tenzije između SAD-a i Kine (a kasnije i između SAD-a i partnera - EU, Japana i Kanade).
- Velika ekonomska moć između dvije velike sile očituje se i na Forbesovoj listi *Global 2000* za 2018. g.
- Prvi put u povijesti - SAD i Kina podijelile su prvih 10 mjesta.
- Kina je na popisu *Global 2000* sa 291 kompanije, a SAD je na samom vrhu sa 560 kompanija.

NAJPOZNATIJE MNC U SVIJETU

Tab. 1. Svjetski najvrjedniji *brandovi* (u mlrd. \$), 2018.

<i>Tvrтка</i>	<i>Vrijednost brenda</i>	<i>Tip industrije</i>
Apple	182,8	tehnologija
Google	132,1	tehnologija
Microsoft	104,9	tehnologija
Facebook	94,8	tehnologija
Amazon	70,9	tehnologija
Coca-Cola	57,3	pića
Samsung	47,6	tehnologija
Disney	47,5	zabava
Toyota	44,7	automobilska
AT&T	41,9	telekomunikacije
McDonald's	41,4	restorani/usluživanje

Izvor: Forbes, 2019., <https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2019/05/22/the-worlds-most-valuable-brands-2019-apple-on-top-at-206-billion/?sh=21f67fcb37c2>

- Kod modernih MNC značajni su faktori:
  - Mobilnosti kapitala,
  - prijenosnici tehnoloških i organizacijskih znanja,
  - poticanja integracije nacionalnih gospodarstava u tijekove svjetske trgovine i tehnološke suradnje.

- Preko njih se ostvaruje najveći dio izravnih investicija i financijskih tokova.

- Posebno su prisutne u području bankarstva, osiguranja, prometa, komunikacija i međunarodne trgovine.

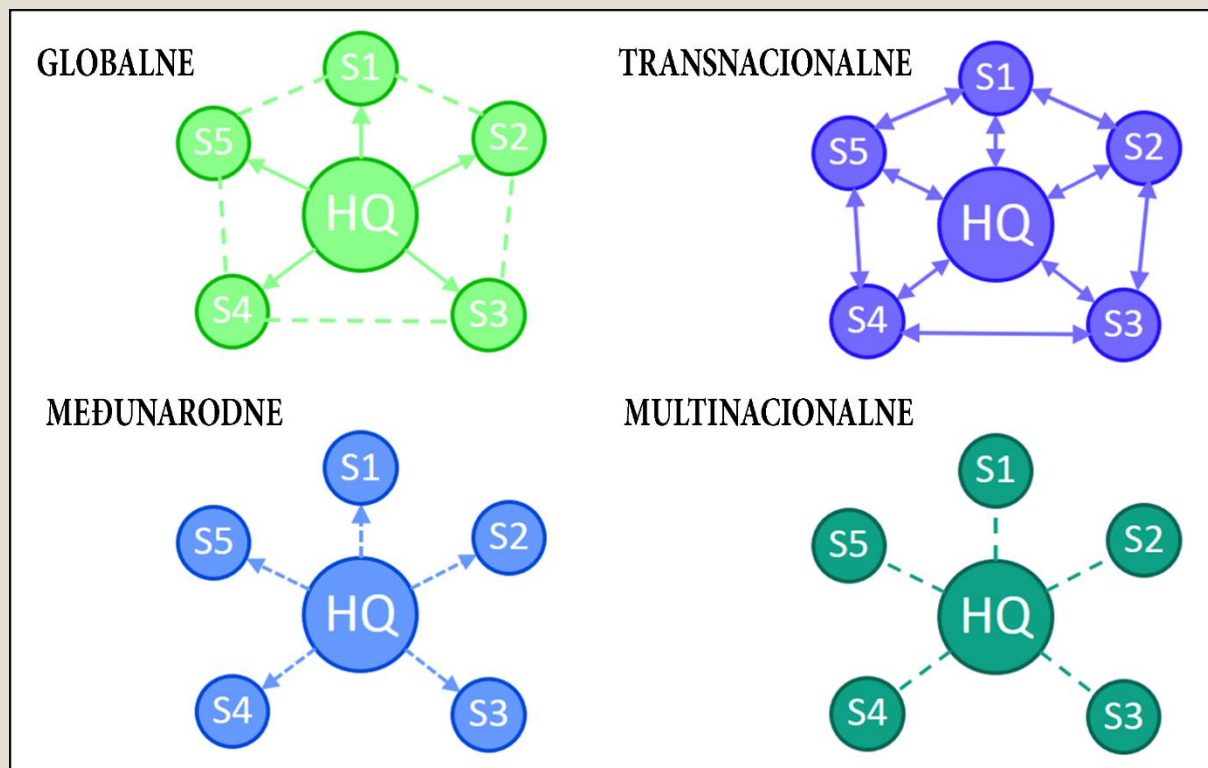

Glavne karakteristike MNC

- Sposobnosti da koordiniraju i kontroliraju različite procese i transakcije unutar proizvodnih mreža, kako unutar tako i između različitih država.
- Potencijalna sposobnost da se iskoriste geografske različitosti u distribuciji faktora proizvodnje (npr. prirodni resursi, kapital, radna snaga) i u državnoj politici (npr. porezi, trgovinske barijere, potpore itd.).
- Njihov potencijal: geografska fleksibilnost.

VRSTE VELIKIH KOMPANIJA PREMA NAČINU POSLOVANJA

- Postoje značajne razlike u funkcioniranju velikih korporacija u odnosu njihovih podružnica i sjedišta.
- Razlike postoje i u međusobnom funkcioniranju podružnica.

Sl. 3. Vrste organizacijskih struktura velikih korporacija

Izvor: <http://www.business-to-you.cominternational-business-strategy>

- Neke funkcije MNC-a su prostorno raspršene dok se druge koncentriraju.

- To je očito kroz najvažnije funkcije MNC-a:
  1. Urede korporativnih i regionalnih sjedišta tj. središnjica (*headquarters*),
  2. Ustanove za istraživanje i razvoj,
  3. Proizvodne jedinice.

Predstavništva stranih kompanija

- Na globalnoj razini samo relativno mali broj gradova ima velik udio i korporativnih i regionalnih središnjih ureda MNC.
- Takvi globalni gradovi opisuju se kao „kontrolne točke“ globalne ekonomije.
- Najveći dio tih centara nalazi se u Zap. Europi, SAD i Aziji, ali nisu jednoliko rašireni po cijeloj državi već ugl. oko velikih gradova poput Londona, Milana, Pariza i sl.
- Najviše tvrtki ima svoja sjedišta u SAD-u, Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu, a ugl. dolaze iz sektora robe široke potrošnje, zdravlja i tehnologija.
- U EU tvrtke između sebe stvaraju regionalne mreže što je dovelo do reorganizacije postojeće kooperativne mreže.
- Jednostavno rečeno - prostorna blizina je poticaj za integraciju.

Predstavništva stranih kompanija u RH

- Predstavništvo u Hrvatskoj može osnovati strana osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost te nacionalna ili međunarodna gospodarska udruga.
- Predstavništvo se može osnovati radi istraživanja tržišta te radi predstavljanja društva koje ga je osnovalo.
- Predstavništvo posluje pod tvrtkom osnivača s naznakom da je riječ o predstavništvu.
- Upisuje se u Registar predstavništava stranih osoba u Hrvatskoj, koji se vodi u Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja i može početi raditi tek nakon upisa u Registar.

Podružnice

- Nakon pristupanja Hrvatske EU, društva sa sjedištem u drugim članicama EU-a, a od 2014. g. i članicama Europskog gospodarskog prostora, više ne mogu otvarati predstavništva u Hrvatskoj, već samo registrirati podružnicu ili otvoriti lokalno društvo.
- Podružnica nije pravna osoba, već je dio trgovačkog društva osnivača, a dobit koja se ostvari poslovanjem preko podružnice pripada trgovačkom društvu osnivaču.
- Obuhvaća dio poduzeća čiji je nositelj trgovačko društvo, a osniva se radi obavljanja dijela poslova koje društvo obavlja preko svog poduzeća.

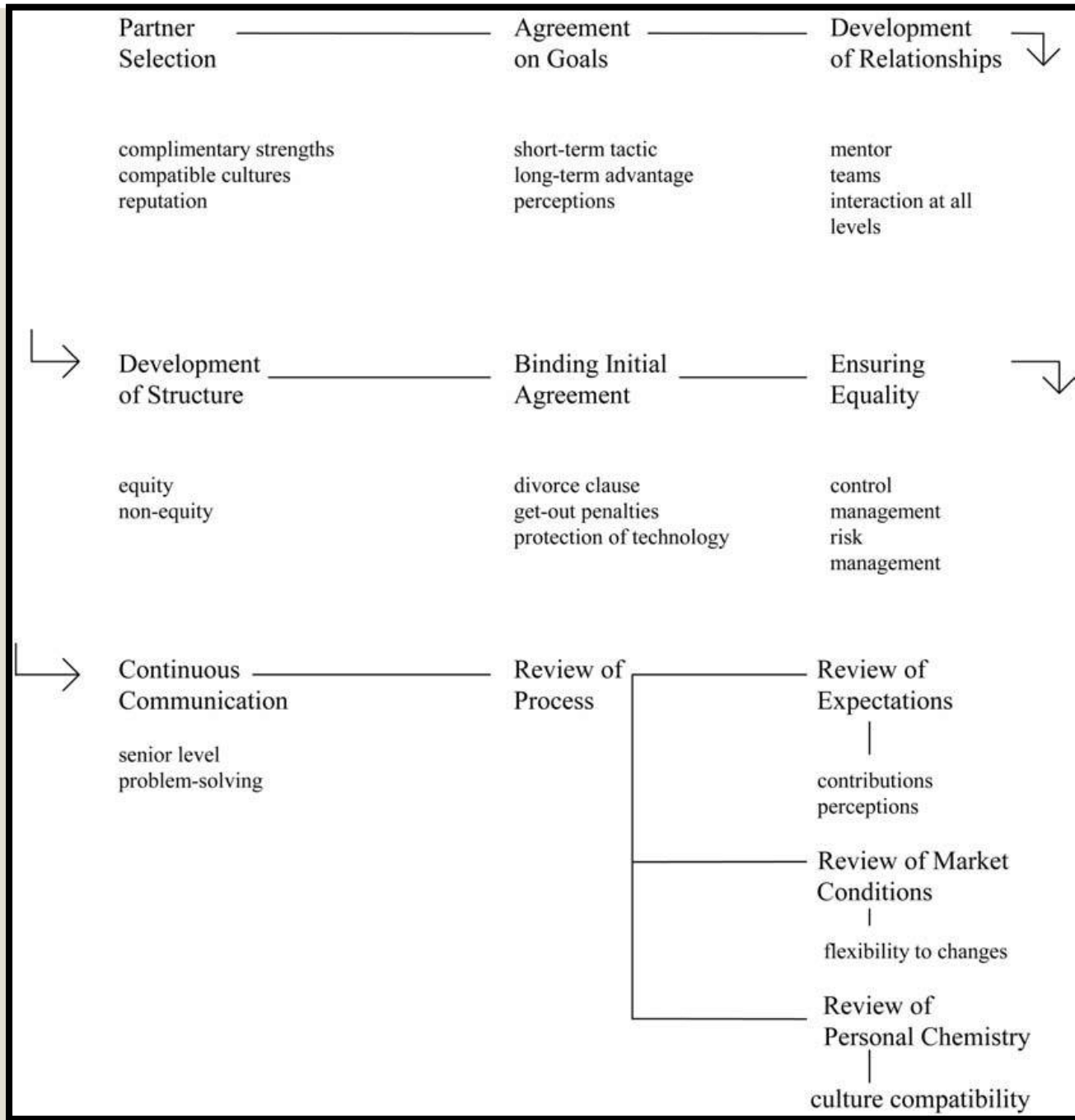
- Primjerice, zagrebačka agencija Bruketa&Žinić prije nekoliko je godina zbog klijenta, azerbajdžanskog mobilnog operatora *Nar Mobile*, otvorila ured u Azerbajdžanu.
- Zatvorila ga je, jer je 2017. postala dio najveće svjetske grupacije *Bruketa&Žinić&Grey* za WPP-ove komunikacijske usluge, pri čemu posluje kao dizajnerski *hub* Greyeye globalne agencijske mreže.

Strateški savezi u poslovanju

- Najveći dio strateških saveza, događa se između konkurenata.
- Gotovo 3/4 svih saveza stvara između dviju kompanija na istom tržištu.
- Najviše su u stvaranje novih strateških saveza uključene američke tvrtke – na njih otpada 2/3 saveza tijekom 1990-ih.
- Europske tvrtke sudjelovale su u 1/3, a azijske samo u 1/4 saveza.
- Uzorak tih saveza strogo je regionaliziran, naročito kada se promatra Sj. Amerika.

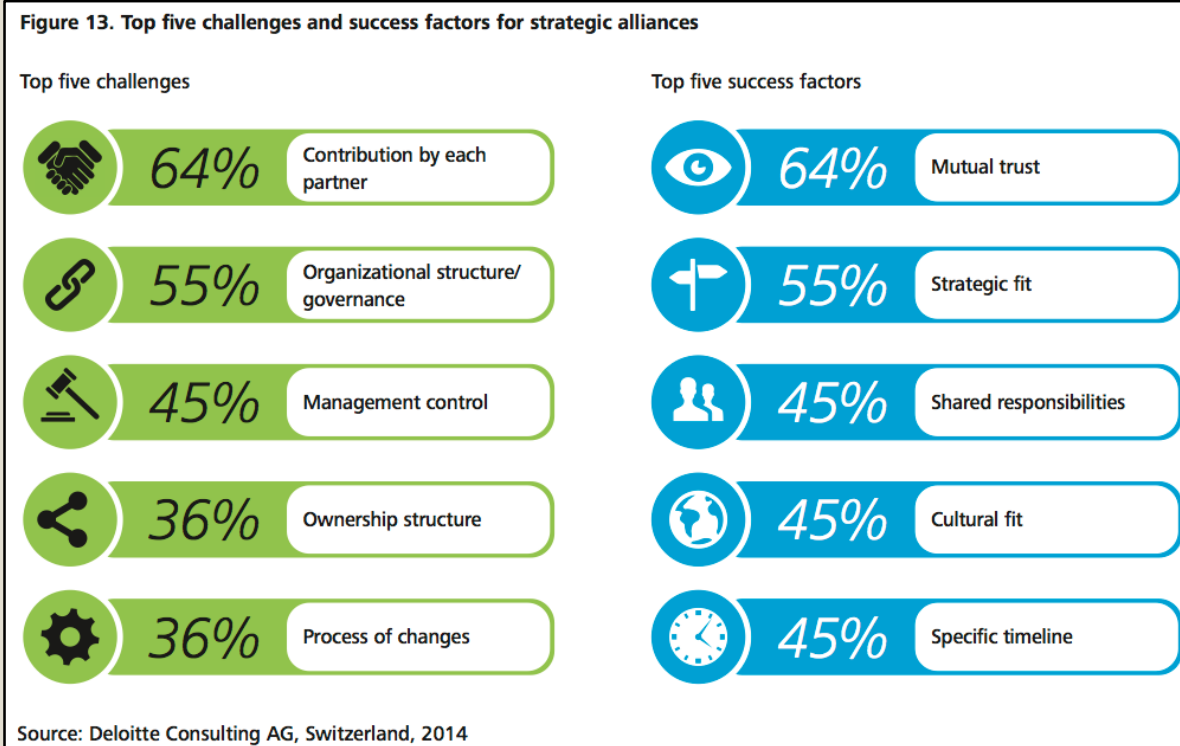
FUNKCIONIRANJE STRATEŠKIH SAVEZA

Sl. 4. Životni ciklus strateškog saveza

Izvor:
https://www.researchgate.net/figure/Strategic-alliance-life-cycle-model_fig1_238325608/download

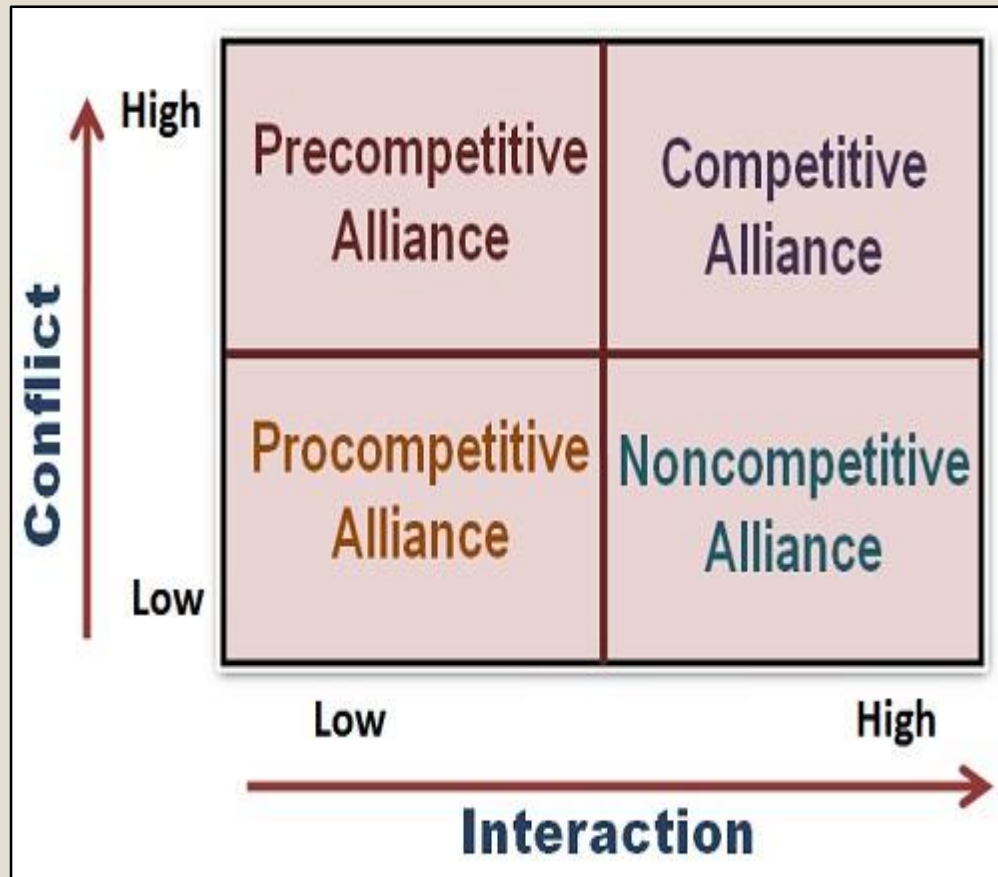
- U savezu glavni izazovi su: organizacijska struktura, kontrola upravljanja, struktura vlasništva, proces promjena itd.
- Glavni faktori uspjeha su međusobno povjerenje, podjela odgovornosti, i sl.

Sl. 5. Izazovi i prednosti strateških saveza

Izvor: <https://imaa-institute.org/strategic-alliances-life-sciences-ready/figure-13-top-5-challenges-success-factors-strategic-alliances/>

VRSTE VEZA I KONFLIKATA

- U savezima konflikti i interakcije mogu varirati od niske do visoke razine.
- Vrste saveza mogu biti predkomeptitivni i prokompetitivni kod potencijalnih konflikata odn. prokompetivni i nekompetitivni kod uzajamnog djelovanja.

Sl. 6. Razina konflikta i interakcije

Izvor: <https://businessjargons.com/types-strategic-alliances.html>

Nejednak razvoj

- Unutar globalne ekonomije vlada velika konkurencija.
- Dominiraju države koje su se prve industrijalizirale (u manjem broju).
- Danas velik dio konkurencije čine i novoindustrijalizirane ekonomije Ist. Azije (NIE).
- One su postale izvoznici proizvoda na razini gotovo nepredvidivoj prije samo 50 g.

- Njihov daljnji razvoj ovisi o kontinuiranom ekonomskom rastu njihovih glavnih izvoznih tržišta (ugl. SAD-a).
- Ostale države u razvoju nisu zabilježile takav rast – rast je bio ugl. skroman.
- Jaz između istočnoazijskih država i drugih država slabije razvijenih država znatno se produbio.

RAST AZIJSKOG UTJECAJA U SVJET. EKONOMIJI

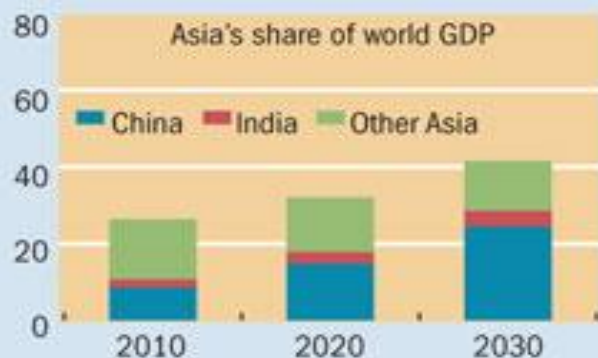
- Udio Azije u svjetskom BDP-u neprekidno se povećava, uz manje iznimke (gospodarska kriza 2008.).
- MMF predviđa da će Azija do 2030. postati vodeća ekonomska svjetska regija.
- Udio EU i SAD-a smanjuje se od 2005., ali od tada ostaje uglavnom nepromjenjiv.

Chart 1

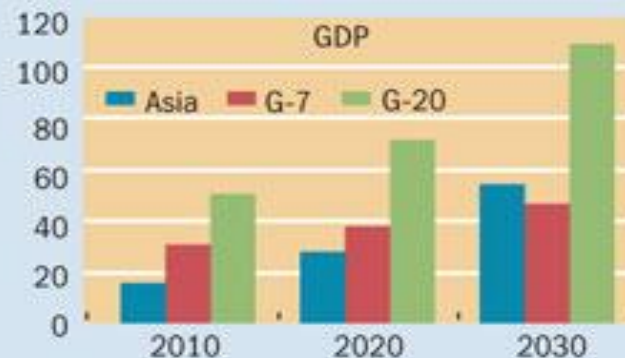
Growing influence

Based on current trends, Asia will be the largest economic region by 2030.

(percent)

(trillion dollars, 2010 price level)

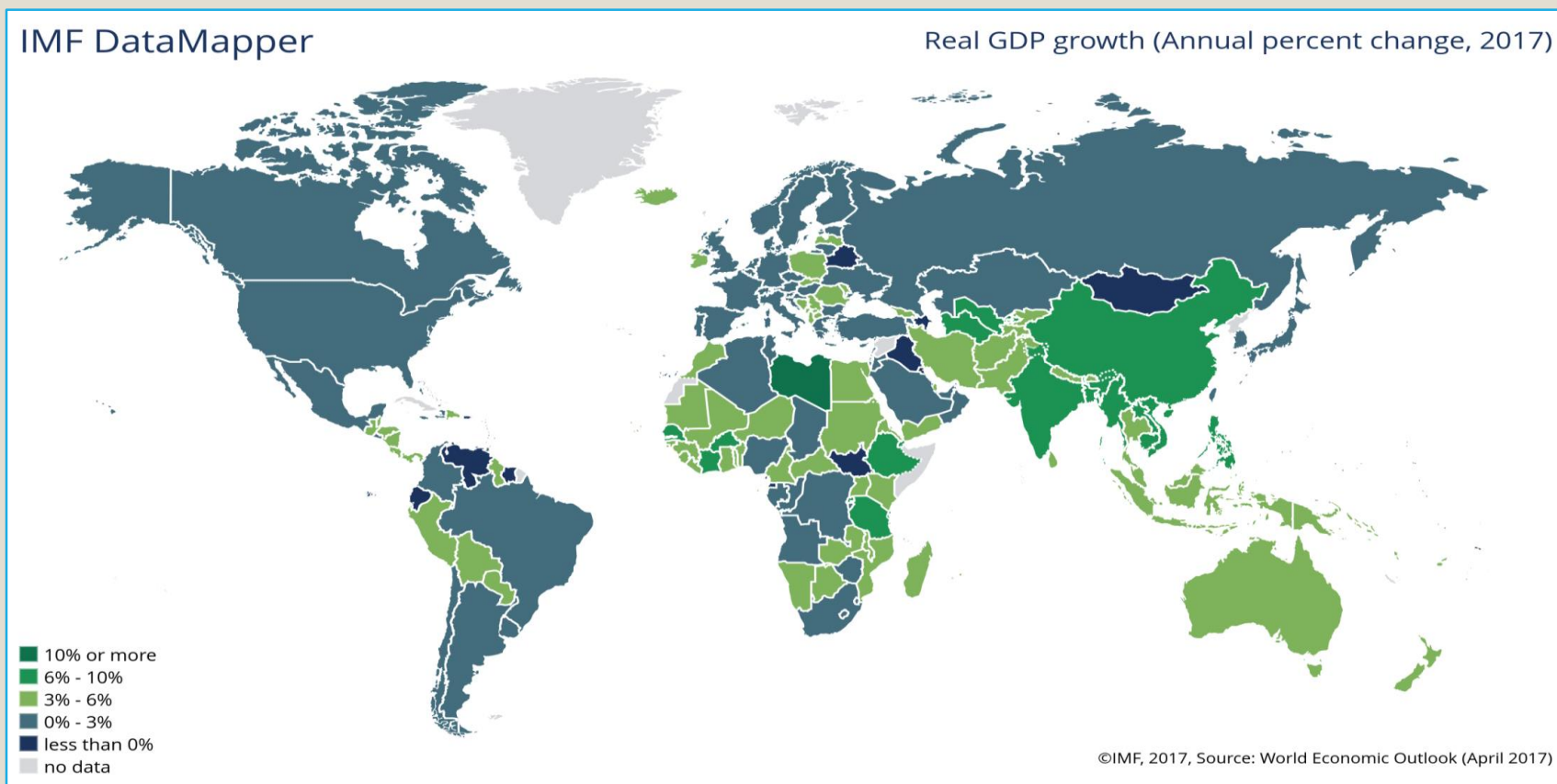
Source: IMF staff calculations.

Sl. 7. Globalni rast Azije, predviđanja do 2030. g.

Izvor: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2010/06/singh.htm>

BDP U SVIJETU

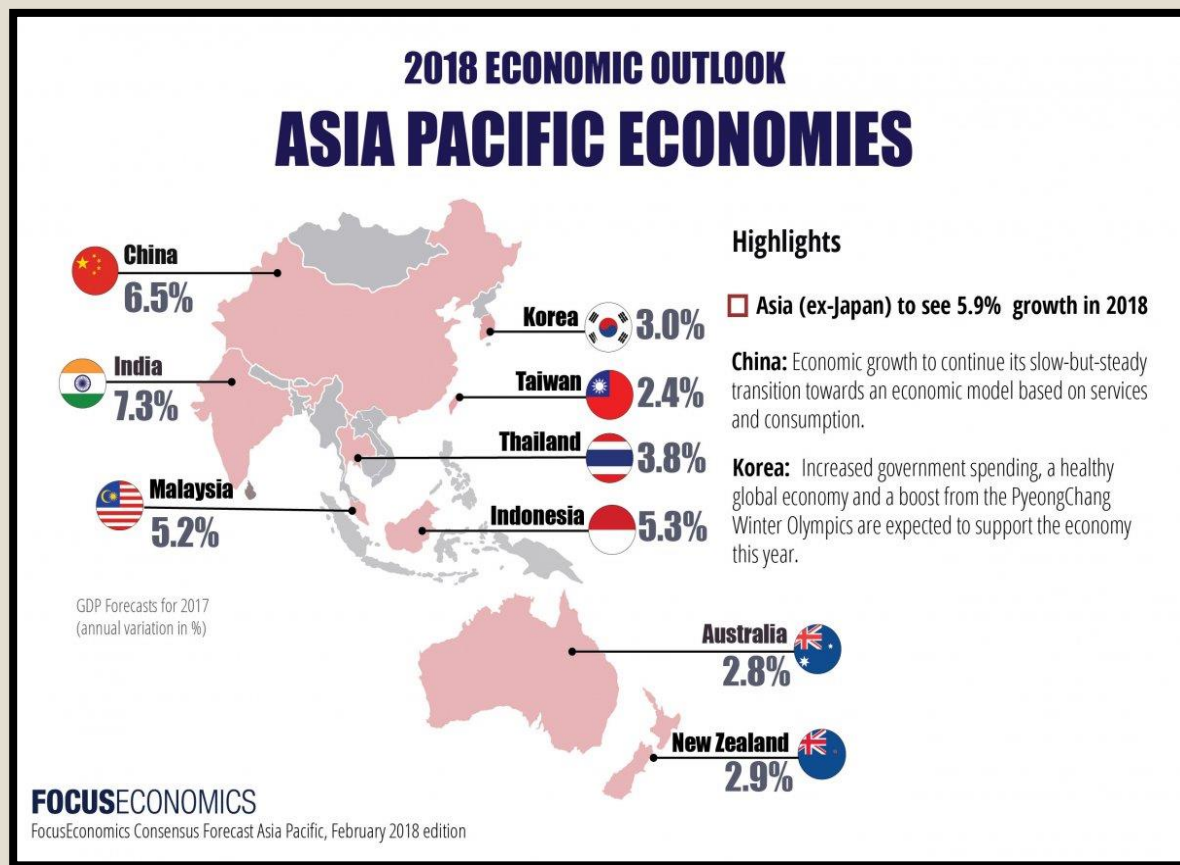
- Globalno BDP raste najbrže u afričkim i azijskim državama.
- Velik rast (do 6 %) ima i Australija.
- Veći dio svijeta ima rast od 0-3 % ili stagnira.

Sl. 8. Globalni rast BDP-a, 2017.

Izvor: <https://medium.com/world-economic-forum/the-worlds-biggest-economies-in-2018-521f4ee8638a>

AZIJSKO-PACIFIČKA EKONOMIJA

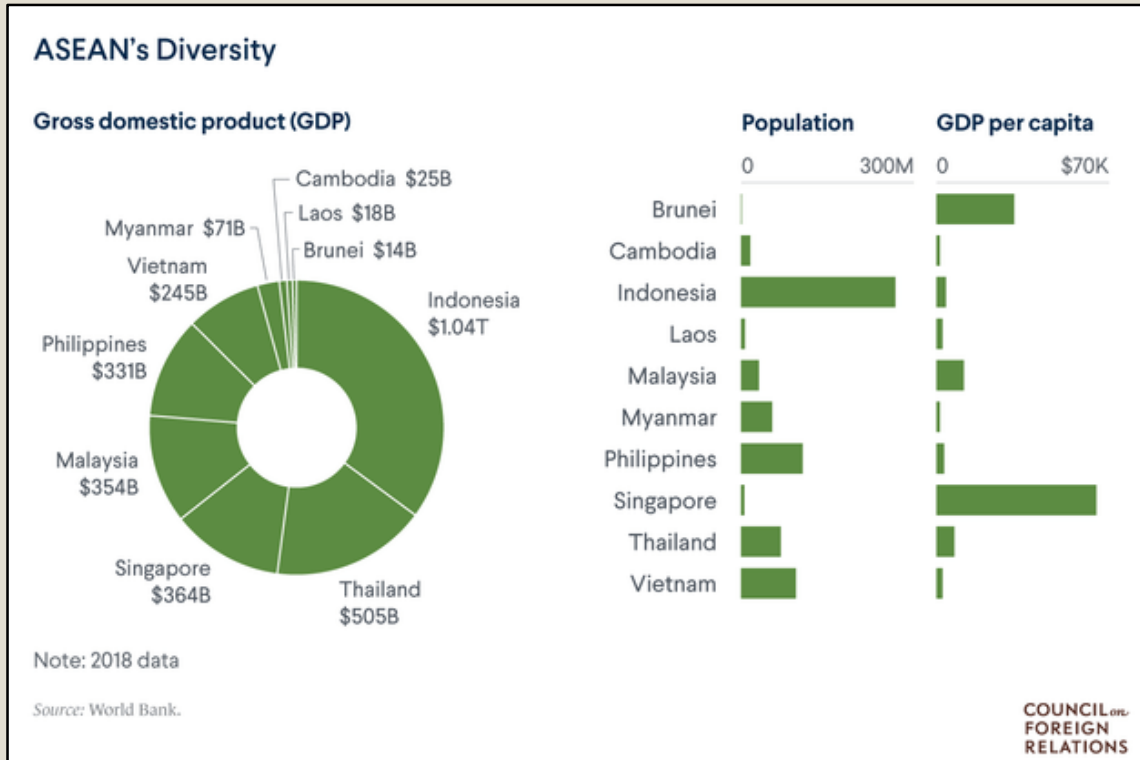
- Najveći rast gospodarstva u 2018. bilježila je Indija odn. Kina.
- Za Kinu se očekuje usporavanje rasta zbog strožih financijskih uvjeta.
- Indiju i Kinu slijede ostale ekonomije Ist. Azije, dok je najmanji rast bilježio Tajvan odn. Australija.

Sl. 9. Ekonomije istočne Azije, 2018. g.

Izvor: <https://www.focus-economics.com/regions/eastandsouthasia/news/ESA-economic-outlook-jan-2018>

ASEAN

ASEAN je demografska sila u svijetu - iza Kine i Indije.

BDP per capita se od 2007. do 2014. povećao za gotovo 76 %.

Ujedno je 7. najveća svjetska i 3. azijska ekonomija.

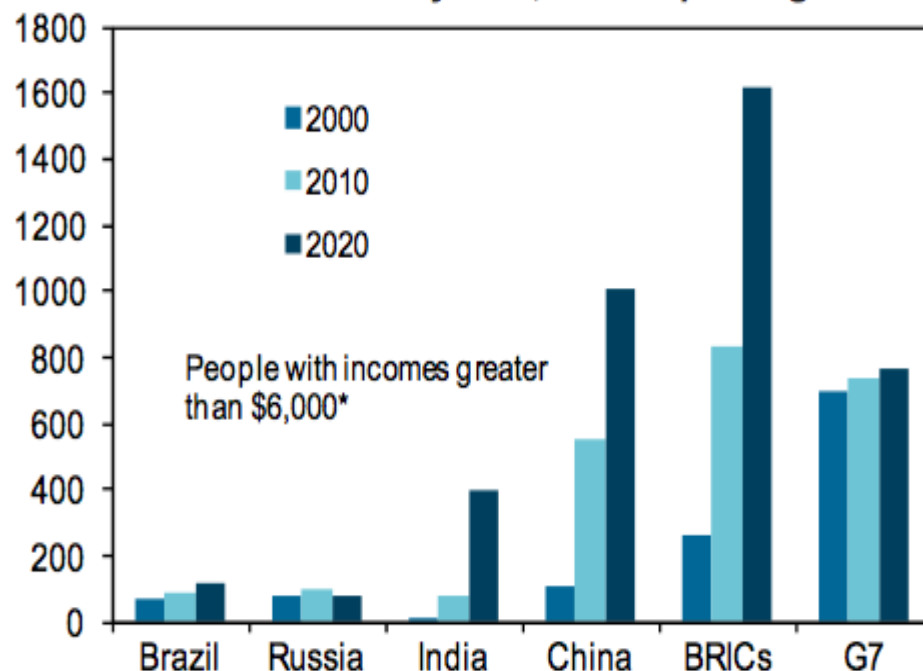
Sl. 10. Prikaz BDP-a i stanovništva država organizacije ASEAN, 2018.

Izvor: Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/backgrounder/what-asean>

BRICS

- Porast srednjeg sloja stanovništva u pojedinim državama BRICS- a i BRICS-u sveukupno neprestano se povećava.
- Države članice skupne G7 imaju puno sporiji rast udjela srednjeg sloja stanovništva.

Millions of people **Millions in the BRICs to Enter Middle Class Income Bracket by 2020, Far Surpassing the G7**

*We generally consider Middle Class as those with incomes >\$6,000 and <\$30,000. But, to compare BRICs to the G7, we included estimates for all people >\$6,000 - i.e. both the middle and upper class.

Source: Goldman Sachs

Sl. 11. Države članice organizacije BRICS-a i njihov razvoj, 2000. – 2020. na primjeru rasta udjela srednjeg sloja

Izvor: https://hrportfolio.hr/izdvojeno/stanje-i-investicijske-prilike-bric-regije_1-83

CCTV
NEWS

USPOREDBA BRICSA I G-7

Tab. 2. BRICS vs. G-7

GDP Growth in BRICS & G7 2016-2021 – IMF Projections in Inflation Adjusted Prices		
	Annual Growth	Rank in Growth
BRICS		
Brazil	1.6%	164
Russia	1.5%	168
India	7.7%	4
China	6.1%	22
South Africa	1.8%	155
G7		
US	2.1%	143
Japan	0.7%	182
Germany	1.4%	173
UK	1.8%	158
France	1.7%	161
Italy	0.8%	181
Canada	1.9%	152
Source: Calculated from IMF World Economic Outlook April 2017		

- Između svih država BRICS-a – Indija i Kina imaju najveći godišnji rast (preko 6 odn. 7 %).
- Države članice G7 - imaju vrlo spor godišnji rast - od 0,7 do 2,1 %.

Suvremena ekonomija

- Rast internaionalne trgovine u komercijalnim uslugama se ubrzao.
- To se naročito odnosi na:
  - Telekomunikacije,
  - Financijske usluge,
  - Menadžment,
  - Oglašavanje,
  - Profesionalne i tehničke usluge.

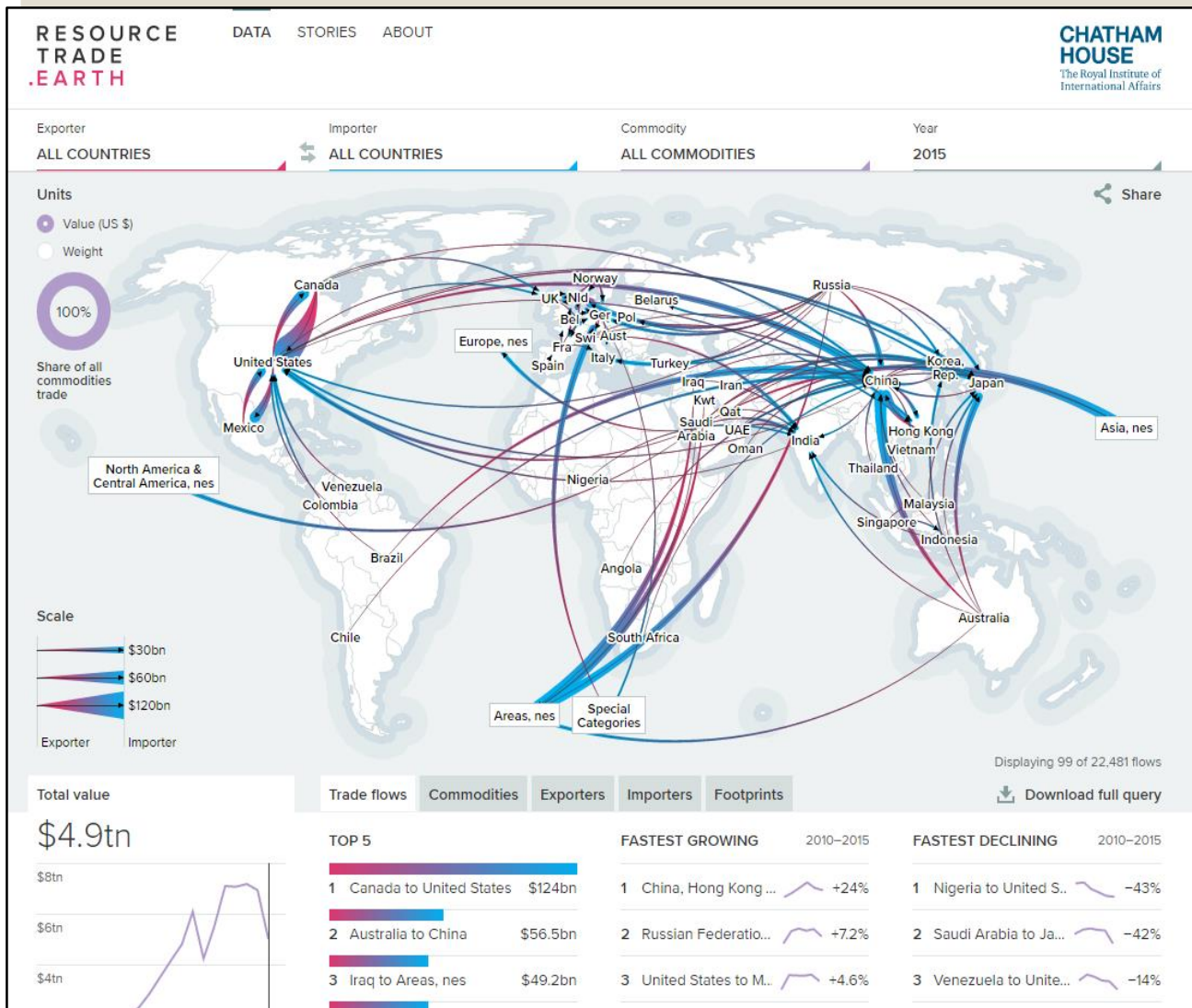
UTJECAJ TEHNOLOGIJE NA GLOBALNU EKONOMSKU TRANSFORMACIJU

- Tehnologija je jedan od najvažnijih procesa koji se nalazi u osnovi globalizacije ekonomske aktivnosti.
- Tehnologija sama po sebi ne uzrokuje neke značajnije promjene u ekonomiji.
- Ona je „olakšavajući“ uzročnik koji omogućava stvaranje novih struktura, novih proizvoda i novih procesa.

ZNANJE I TEHNOLOGIJE

- Znanje“ je postalo ključni izvor stvaranja bogatstva u suvremenim društvima.
- Procjene: sredinom 1990-ih gotovo 70 % industrijske dodane vrijednosti u SAD bilo povezano sa znanjem.
- U 1950-ima taj je udio iznosio svega 20 %.

TRGOVINSKI TOKOVI

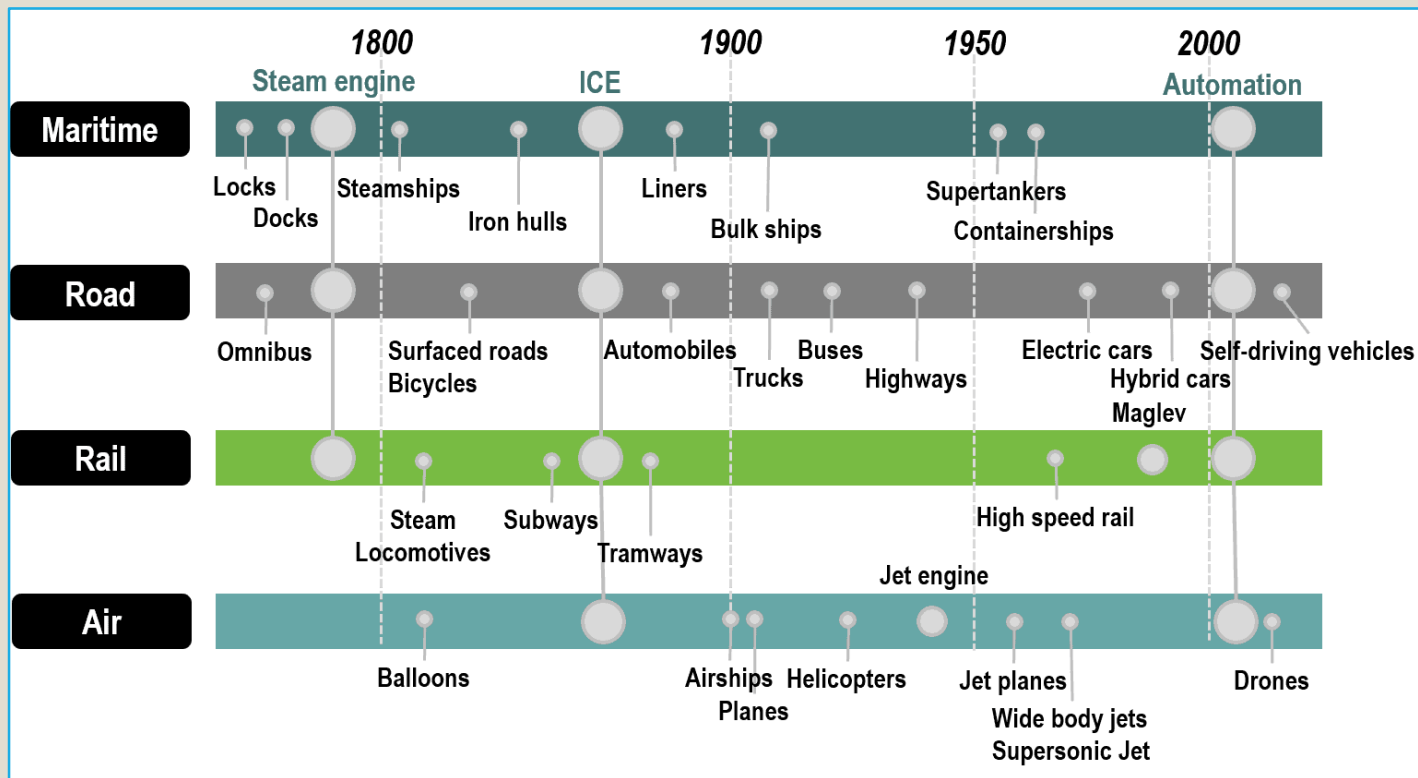
- U svjet. trgovinskom prometu ističu se istočnoazijske, europske i američke države.
- U razdoblju od 2010. -2015. g. najveću trgovinsku razmjenu imale su SAD i Kanada, a zatim Australija i Kina.

Sl. 12. Tokovi svjetske trgovine

Izvor: <https://comtrade.un.org/labs/>

TEHNOLOŠKE INOVACIJE U PROMETU

- Do izuma parnog stroja tehnološke inovacije bile su rijetke.
- Jači razvoj kreće nakon 1750. g.
- Najbrži rast i inovacije u tehnologiji – nakon 1950-ih.

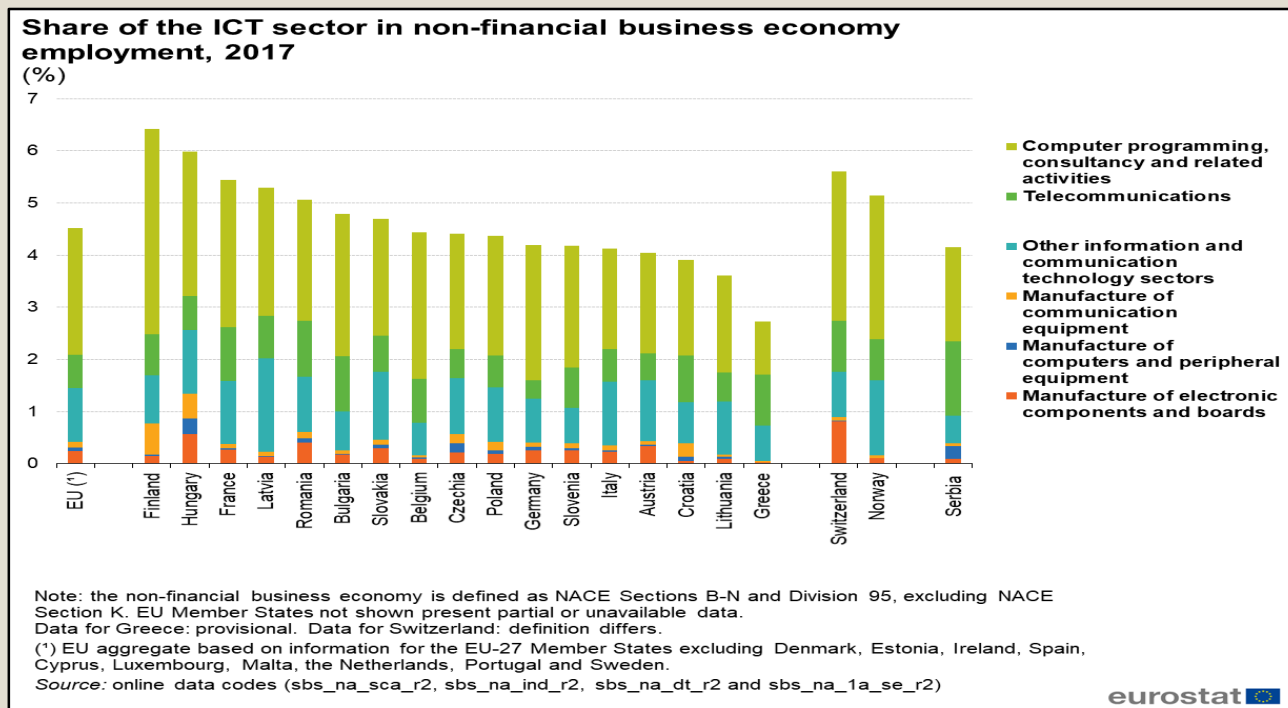
Sl. 13. Ubrzanje rasta tehnologija u prometu

Izvor: https://transportgeography.org/wp-content/uploads/evolution_transport_technology-1.png

INFORMACIJSKO-TELEKOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

- Najveći udio u zaposlenosti na području ICT sektora u EU imaju djelatnosti kompjuterskog programiranja, konzultacije i sl. aktivnosti, te telekomunikacije.

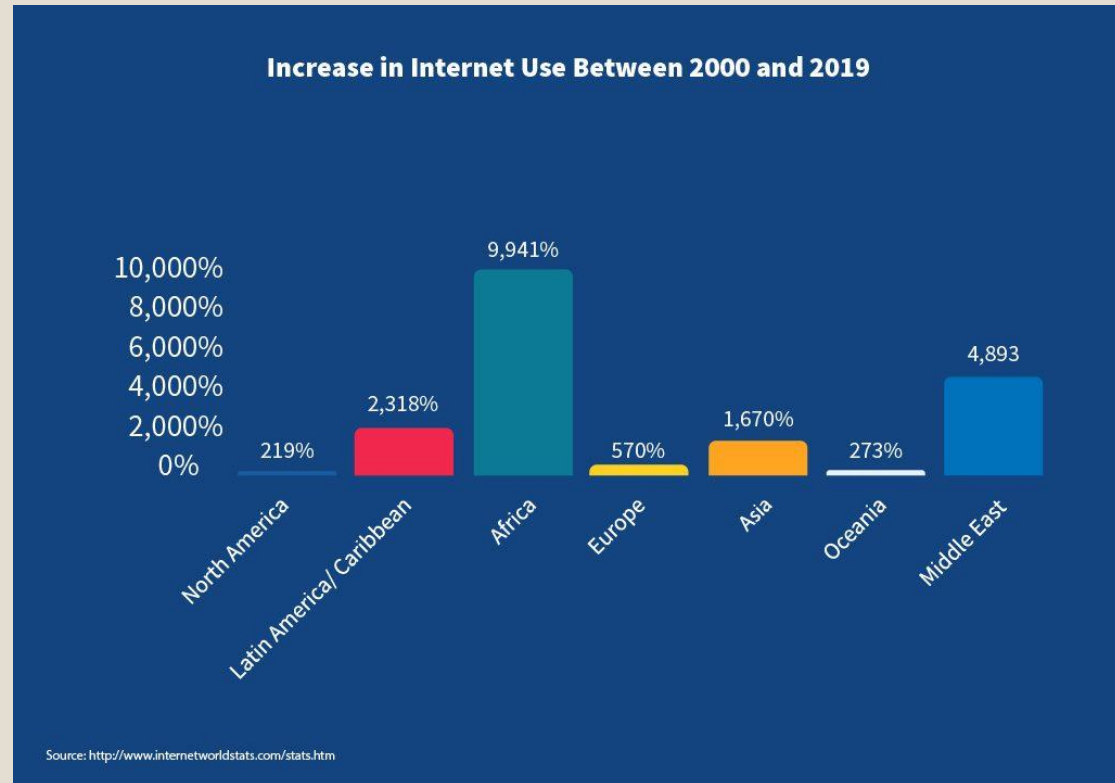

Sl. 14. Doprinos ICT usluga zaposlenosti u EU, 2017. g.

Izvor: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_the ICT_sector_in_non-financial_business_economy_employment,_2017_\(%25\).png&oldid=474630](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_the ICT_sector_in_non-financial_business_economy_employment,_2017_(%25).png&oldid=474630)

KORIŠTENJE INTERNETA

- Danas u svijetu ima 2,4 mlrd. korisnika interneta.
- Najviše je korisnika u visokorazvijenim dijelovima svijeta – Sj. Americi odn. Europi (od 64 - 79 %).
- Afrika bilježi samo 16 % svjetskih korisnika ili 5 puta manje nego Angloamerika.

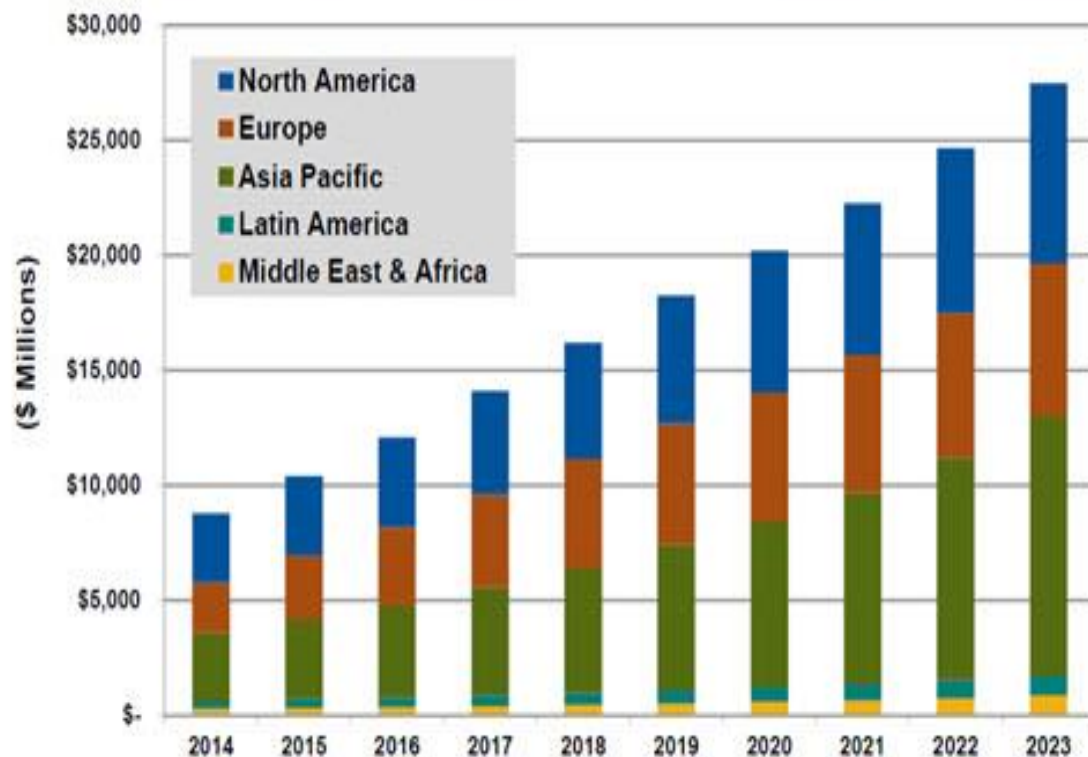

Sl. 15. Korisnici interneta u svijetu, 2000. - 2019.

Izvor: Wizcase, stats-on-internet-social-media-and-digital-trends/

PAMETNE TEHNOLOGIJE

Chart 1.1 Smart City Technology Annual Revenue by Region, World Markets: 2014-2023

(Source: Navigant Research)

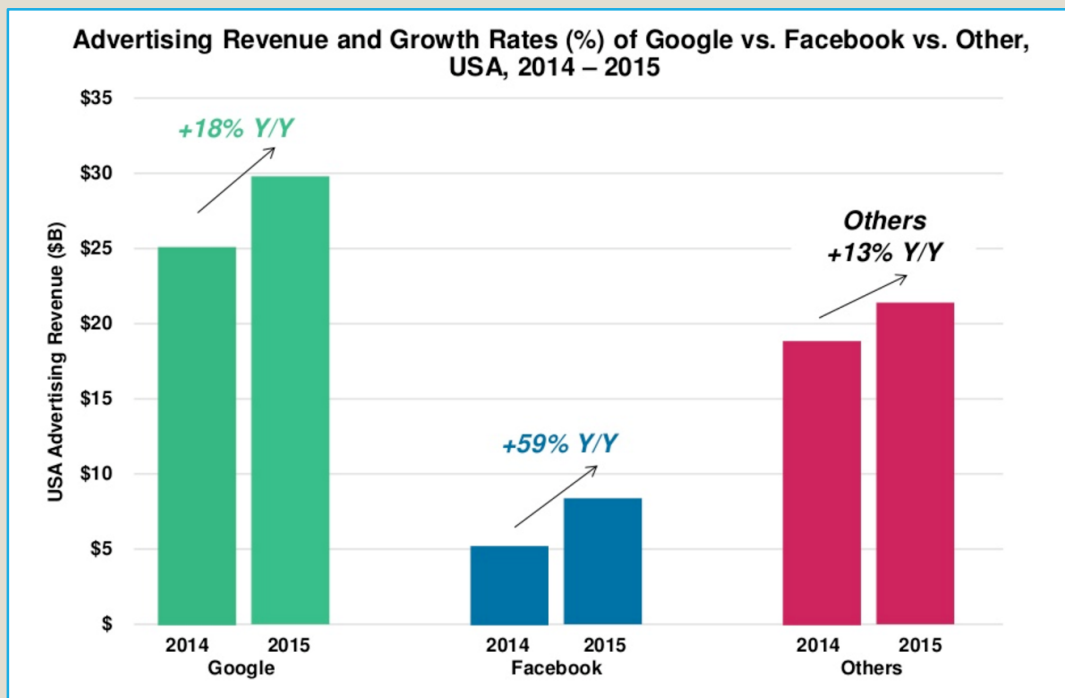
U razdoblju od 2014. - 2023. predviđa se da će na svjetskom tržištu u prihodima od pametnih tehnologija dominirati pacifički dio Azije.

Sl. 16. Porast prihoda *smart city* tehnologije

Izvor: https://www.researchgate.net/figure/Smart-City-Technologies-Annual-Revenue-per-Region_fig6_325269701

OGLAŠAVANJE

- Oglašavanje kao dio uslužne (marketinške) djelatnosti doživljava svoj procvat.
- Prihodi npr. Google-a, a naročito Facebooka rastu od 20 % do gotovo 60 % u periodu od 2014. – 2015. g.

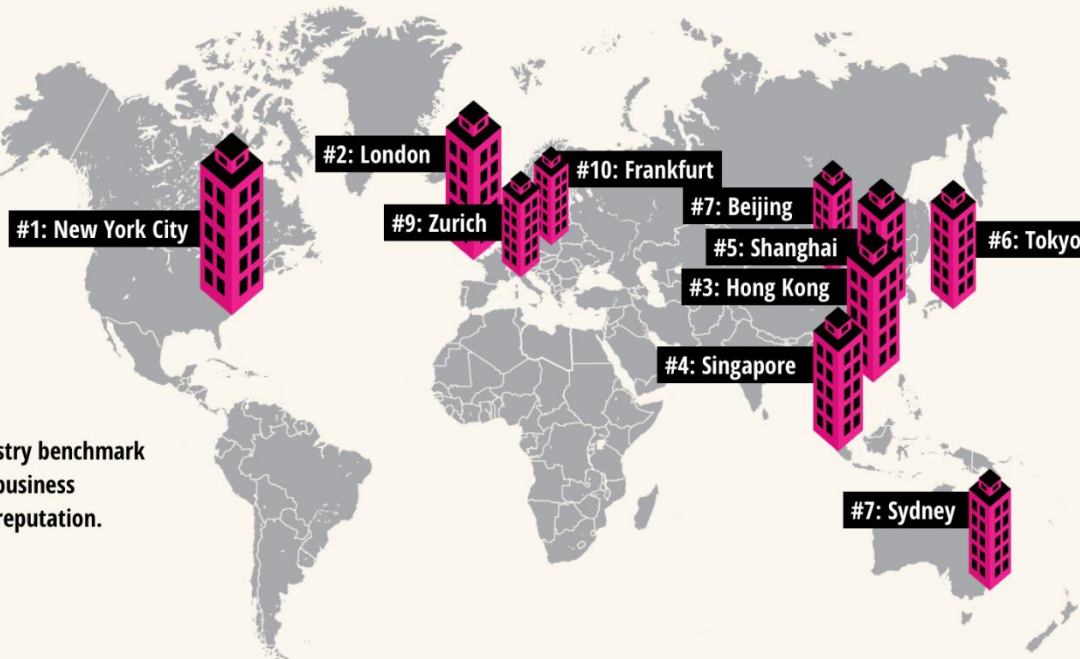
Sl. 17. Oglašavanje – prihodi Facebooka, Googlea i dr.

Izvor: <https://www.everblazing.org/future-of-digital-advertising/>

FINANCIJSKA DJELATNOST

- Financije su sektor u kojem se bilježi dominacija velikih gradova.
- I neke male države imaju svoj udio na financijskom tržištu – pr. Švicarska kao financijska globalna velesila.
- Bahami, Panama, Britanski djevičanski otoci i dr. – tzv. *tax heavens* (porezne oaze) ili mjesta za utaju poreza.

FINANCIAL CENTRES

Top ten ranked according to industry benchmark that analyses 5 factors including business environment, infrastructure and reputation.

Sl. 18. Globalizirane financije – vodeći financijski centri u svijetu

Izvor: <https://longreads.tni.org/stateofpower/global-finance>

Globalna ekonomska konkurentnost

- Uspješnost nekog gospodarstva - izražava se razinom konkurentnosti.
- OECD definira međunarodnu konkurentnost kao mjeru prednosti ili nedostatka zemlje s aspekta plasmana svojih proizvoda na međunarodnom tržištu.
- Svjetski ekonomski forum definira je kao sposobnost države da ostvari održive stope rasta BDP-a *per capita*.
- **Konkurentnost nacionalnog gospodarstva** - sposobnost da se u uvjetima slobodnog tržišta proizvedu dobra i usluge koje će odgovarati međunarodnim zahtjevima te istodobno povećavati stvarni dohodak građana.

Konkurentnost države odn. poduzeća

- Konkurentnost na nacionalnoj razini koja obuhvaća produktivnost, rast i kvalitetu života razlikujemo od konkurentnosti poduzeća koja se smatra tržišnim uspjehom poduzeća.
- Može se mjeriti i konkurentnost gospodarske grane.

Izvješća o konkurentnosti

- Agencija za investicije i konkurentnost izdava tri vrlo važna izvješća pomoću kojih je moguće mjeriti konkurentnost zemalja svijeta, a to su:
  - 1. *The Global Competitiveness Report* – Izveštaj o globalnoj konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma;
  - 2. *Doing Business* – Izveštaj Svjetske banke;
  - 3. *The World Competitiveness Yearbook* – Svjetski godišnjak konkurentnosti Međunarodne organizacije za razvoj menadžmenta iz Lausanne.
- Cilj ovih izvještaja i istraživanja - osim mjerenja konkurentnost zemalja - praćenje njihovog napretka kao i davanje smjernica za unapređenje trenutne pozicije.

Vanjski i unutrašnji faktori koju utječu na dugoročnu konkurentnost gospodarstva:

- Ljudski i prirodni resursi,
  - Infrastruktura,
  - Menadžment,
  - Kapital,
  - Intervencije vlade i
  - Tehnološka sposobnost kompanija.
-
- Efikasnost ovih resursa dovodi do povećanja produktivnosti, međunarodne trgovine i inovacije.

Najkonkurentnije države svijeta od 2013. - 2017. g.

- U razdoblju od 2013. - 2017. godine istih je 10 najkonkurentnijih država - izuzevši to što mijenjaju poziciju na rang listi od godine do godine.
- Švicarska je jedina država od 10 najkonkurentnijih koja je kroz petogodišnje razdoblje zadržala svoju poziciju i svih pet godina ostala najkonkurentnije gospodarstvo svijeta.
- Posebno su označene države članice Europske unije od kojih su najkonkurentnije Nizozemska i Njemačka.

- **U idućih pet godina globalno bogatstvo narasti će za 38 %** mjereno u osobnoj imovini od nekretnina do dionica i udjela.
- Godišnje izvješće o globalnom bogatstvu, koje procjenjuje bogatstvo 5,4 milijarde odraslih osoba na 200 tržišta, kaže da će globalno bogatstvo dosegnuti 629 bilijuna dolara u sljedećih pet godina.
- Jači američki dolar bio je veliki faktor. Najveći porast bogatstva prošle godine zabilježen je u Rusiji, Meksiku, Indiji i Brazilu (Izvor: Credite Swiss, UBS, 2023).

- Globalno medijalno bogatstvo, vjerojatno značajniji pokazatelj stanja prosječne osobe, poraslo je za 3 % u 2022. u suprotnosti s padom bogatstva od 3,6 % po odrasloj osobi, navodi se u izvješću.
- To se bogatstvo u ovom stoljeću peterostruko povećalo, uglavnom zbog brzog rasta bogatstva u Kini.
- Nominalno gledano, neto privatno bogatstvo prošle je godine palo za 2,4 posto, a gubitak je koncentriran u prosperitetnijim regijama poput Sjeverne Amerike i Europe (Izvor: Credite Swiss, UBS, 2023).

Literatura i izvori

- Dicken, P., 2003: *Global shift: Reshaping the global economic map in the 21st ct.*, The Guilford Press, p. 632.
- Dragičević, M., 1996: *Ekonomija i novi razvoj*, Alinea, Zagreb, pp. 160.
- Kherbash, O., Mocan, L. M., 2015: A Review of Logistics and Transport Sector as a Factor of Globalization, *Procedia Economics and Finance* 27, 42 – 47, www.sciencedirect.com
- Knox, P., Agnew, J., McCarthy, L., 2008: *The Geography of the World Economy*, Hodder Education, UK, p. 464.
- Krešić, I., 1996: Značenje globalizacije u suvremenom prostornom razvitku svjetske privrede i politike, *Ekonomski pregled*, 47, 1-2, 81- 88.
- Milardović, A., 1998: *Poraz Europe*, Pan Liber, Osijek-Zagreb-Split.
- Milardović, A., 1999: *Globalizacija*, Pan Liber, Osijek-Zagreb-Split.
- Ravlić, 2006: *Atlas globalizacije*, Masmedija.
- Vurnek, D., Hodak, Z., Bengez, A. (2019): Konkurentnost gospodarstva RH, *Obrazovanje za poduzetništvo*, 9 (1).
- Eurostat, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_the ICT_sector_in_non-financial_business_economy_employment,_2017_\(%25\).png&oldid=474630](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_the ICT_sector_in_non-financial_business_economy_employment,_2017_(%25).png&oldid=474630)
- Forbes, 2019., <https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2019/05/22/the-worlds-most-valuable-brands-2019-apple-on-top-at-206-billion/?sh=21f67fcb37c2>
- Hrvatska enciklopedija, www.enciklopedija.hr
- Međunarodni monetarni fond, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2010/06/singh.htm>

PREPORUKE ZA DALJNJE ČITANJE

- Pekarskienea I., Susnieneb R., 2014: The assessment of the manifestation of economic globalization: the international trade factor, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 156, p. 392 – 397., www.sciencedirect.com
- Pop N., Valeriu I-F., 2015: Crisis, Globalization, Global Currency, *Procedia Economics and Finance*, 22, p. 479 – 484., www.sciencedirect.com
- Reisinger, Y., 2009: *International tourism: Cultures and Behavior*, Elsevier Ltd., p. 450.
- Surugiu M. R., Surugiu C., 2015: International Trade, Globalization and Economic Interdependence between European Countries: Implications for Businesses and Marketing Framework, *Procedia Economics and Finance*, 32, p. 131-138., www.elsevier/locate/procedia
- Zafar A. I., Khan, S., 2014: Impact of Globalization on Medical Tourism In Developing Countries like India, *International Journal of Engineering Technology, Management and Applied Sciences*, Volume 2 Issue 7, ISSN 2349-4476, www.ijetmas.com

◦ ZAHVALJUJEM NA PAŽNJI!